

2. Савченко, В. А., Королишин, І. М. Щодо можливості використання фізіогноміки при розкритті та розслідуванні злочинів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. № 3. С. 115–118.

3. Хоминич О. Г. Історія фізіогноміки. *Актуальні питання історії та методології психології*. 2015. С. 98–101.

4. Черноус Ю. М., Даніч Є. О. Особливості залучення спеціальних знань до кримінального провадження. *Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу*. Київ : КНДІСЕ Мінюста України, 2019. С. 593–597.

Танчик Каміла Анатоліївна,
аспірант кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ

ВИЯВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЗА ДОПОМОГОЮ МОЖЛИВОСТЕЙ МЕДІА

Медіа-простір сьогодні охоплює всі сфери суспільного життя. Щоденна інформація сприймається не просто як відомості або данні, які ми використовуємо в своєму житті, а стають невід'ємною частиною нашого життя. Інтернет-простір, соціальні мережі та чисельні медіа є фундаментальними носіями інформаційних відносин, не лише у побутовій сфері, а й можливим джерелом, яке свідчить про вчинення кримінальних правопорушень.

У цьому аспекті важливого значення набувають норми Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК України). Так, відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК України: слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань. Слідчий, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування, а дізнавач – керівником органу дізнання, а в разі відсутності підрозділу дізнання – керівником органу досудового розслідування [1].

У вказаній нормі КПК України міститься поняття «будь-яке джерело, що може свідчити про вчинення кримінального правопорушення». Водночас, не зовсім зрозуміло, чи може повідомлення в медіа стати пусковим механізмом для початку досудового розслідування? Щодо цього питання варто звернутися до «Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення», затвердженого наказом Офісу Генерального прокурора № 298 від 30 червня 2020 року, де одним із додатків є

Довідник 1, в якому затверджено перелік інших джерел, з яких виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Зокрема, одним із таких джерел, з якого можуть бути виявлені відомості про вчинення кримінального правопорушення, є повідомлення в засобах масової інформації [2], які щоденно висвітлюють безліч подій, в тому числі і тих, що знаходяться поза законом. Водночас, виникає колізія вказаного положення із Законом України «Про медіа» від 13.12.2022 № 2849-IX, який спрямований на забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів, регулювання діяльності у сфері медіа відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа [3]. Відповідно до Закону «Про медіа» фактично, будь-яке публічне розповсюдження інформації в друкованих виданнях, на радіо, телебаченні та в мережі Інтернет може бути підставою для внесення відповідних відомостей до ЄРДР та початку досудового розслідування. Саме тому, з огляду на зміни в законодавстві, які регулюють відносини у сфері медіа, потребує внесення змін і Довідник 1 «Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення», затвердженого наказом Офісу Генерального прокурора № 298 від 30 червня 2020 року, де термін «ЗМІ» має бути замінений на термін «медіа», що значно розширить коло інформації та їх джерела для внесення до ЄРДР.

Водночас, слід враховувати, що інформація в медіа може не відповідати дійсності, бути недостовірною або необ'єктивною. Так, в ст. 43 Закону України «Про медіа», передбачається, що особа, яка вважає, що суб'єктом у сфері аудіовізуальних, друкованих або онлайн-медіа щодо неї було поширено відомості, які не відповідають дійсності (викладені неповно чи неточно) та принижують її честь, гідність чи ділову репутацію, має право вимагати спростування недостовірної інформації або реалізації права на відповідь [3].

Опрацювавши медіа простір простежується тенденція до збільшення виявлень кримінальних правопорушень за допомогою можливостей медіа. Як приклад, 6 жовтня 2023 року НАБУ і САП повідомили колишньому директору ДК «Укрспецекспорт» та сину експертного заступника секретаря РНБО Україну про підозру в організації та вчиненні зловживання службовим становищем, що спричинило збитки державі на суму майже 13 млн грн. Кваліфікація ч. 2 ст. 364 КК України. Оскільки вказані особи перебувають за межами України про підозру їм повідомили у порядку статті 135 КПК України. Слідство у кримінальному провадженні детективи розпочали на підставі матеріалів журналістського розслідування [4].

Проте, не слід забувати, що внесення відомостей до ЄРДР, початок досудового розслідування та оголошення особі підозри, ще не свідчить про наявність вини особи у вчиненні кримінального правопорушення, адже така вина може бути встановлена виключно судом у разі доведення такої вини в законному порядку та постановлення судом обвинувального вироку. До постановлення судом відповідного обвинувального вироку, виходячи з презумпції невинуватості, особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення. Саме тому, слід враховувати, що у разі ж наявності інших доказів, здобутих під час досудового розслідування, які свідчать про можливість причетності особи до вчинення кримінального правопорушення, досудове розслідування слід продовжувати з метою встановлення об'єктивної істини. За відсутності інших доказів вчинення особою кримінального правопорушення, кримінальне провадження, ініційоване на підставі повідомлення у медіа, має бути закрите слідчим за відсутності складу або події кримінального правопорушення.

Отже, повідомлення в медіа, беззаперечно, є дієвим методом привернення уваги суспільства до проблем, а також ефективним тригером для активізації роботи правоохоронних органів і як результат – початок розслідування кримінального провадження. Проведений попередній та точковий аналіз впливу журналістських розслідувань, здійснених в Україні в останні роки, дозволяє дійти висновку про перенесення уваги медійників на результати своєї роботи та навіть забезпечення їх юридичного супроводження в потрібних інстанціях. Журналісти домагаються справедливості, доведеної їх розвідками, законними способами, викривають усе нові корупційні схеми, нечесних чиновників, соціальну несправедливість тощо. Указані тенденції притаманні вітчизняному медіапростору останні кілька років і потребують подальшого глибшого наукового аналізу з метою виявлення кримінальних правопорушень за допомогою можливостей медіа.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. № 4651-VI. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Наказ Офісу Генерального прокурора «Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення» № 298 від 30.06.2020. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0231905-23#n375>.

3. Закон України «Про медіа» від 13.12.2022 № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>.

4. 13 млн грн збитків ДК «Укрспецспорт»: підозрюються колишній директор компанії та син експосадовця РНБО. URL: <https://nabu.gov.ua/news/13-mln-grn-zbitk-v-dk-ukrspetsport-p-dozriuiut-sia-kolishn-i-direktor-kompan-ta-sin-eksposadovticia-rnbo/?fbclid=IwAR2u3IJN8L0jtlQnCDyHts2RFjczrNhPie1rFBrY8r0K6CGSxq6RbDBUDs>.